

Tổng quan tình hình chính trị - an ninh thế giới năm 2021

NGHIÊM TUẤN HÙNG*

Tóm tắt: Năm 2021, đại dịch Covid-19 và những biến động trong đời sống chính trị tại một số quốc gia, đặc biệt là Mỹ, được cho là những nhân tố tác động đến nền chính trị thế giới. Trong bối cảnh đó, khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương tiếp tục trở thành tâm điểm của cạnh tranh địa chính trị trên thế giới với hàng loạt điều chỉnh chính sách mà các quốc gia thực hiện đều hướng tới sự hiện diện ở khu vực này. Quan hệ giữa các trung tâm quyền lực và các quốc gia chủ chốt, điển hình như quan hệ Mỹ - Trung Quốc, không được cải thiện, thậm chí là trượt đi theo hướng tiêu cực hơn. Thêm vào đó, những điểm nóng xung đột vũ trang vẫn diễn ra khắp nơi, từ Nam Á sang Trung Đông và châu Phi; Vấn đề hạt nhân của Iran và Triều Tiên tiếp tục là mâu thuẫn chưa có hướng giải quyết. Điểm sáng hiếm hoi của thế giới trong năm qua là những nỗ lực hợp tác đa phương trong việc kiểm soát đại dịch Covid-19 và ứng phó với biến đổi khí hậu.

Từ khóa: An ninh thế giới, cạnh tranh chiến lược, xung đột và hợp tác, Covid-19, Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương.

Năm 2021 là năm thứ hai đại dịch Covid-19 lây lan khắp toàn cầu và là năm đầu tiên của sự phục hồi. Nhưng ở mọi nơi, Covid-19 vẫn là một vấn đề hàng đầu định hình mọi khía cạnh của cuộc sống. Đối với chính trị thế giới, đó là một cuộc thí nghiệm của thế giới tự nhiên ở cấp độ toàn cầu để kiểm tra sự gắn kết lẫn mâu thuẫn trong các mối quan hệ quốc tế. Tuy vậy, vẫn còn quá sớm để đưa ra kết luận đáng tin cậy về hậu quả địa chính trị của Covid-19. Và rất nhiều biến động về địa chính trị trong một năm đặc biệt mà có ít hoặc không liên quan gì đến đại dịch nhưng vẫn bắt

nguồn từ những đặc điểm lâu dài của đời sống quốc tế: Chiến tranh, quyền lực và luật lệ. Tất cả những điều này chứng minh cho quan điểm rằng đại dịch không làm thay đổi địa chính trị, mà chỉ làm phức tạp thêm những vấn đề sẵn có. Nói cách khác, chính trị thế giới năm 2021 vừa chịu tác động của đại dịch, vừa có của những vấn đề tồn tại trước đó.

1. Những yếu tố tác động đến tình hình chính trị thế giới năm 2021

Thứ nhất, cuộc khủng hoảng Covid-19 đã tăng tốc các động lực địa chính trị đã có trước đại dịch. Trọng tâm toàn cầu chuyển sang châu Á, với vị thế cường quốc của Trung Quốc được

* Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới

củng cố và các thể chế đa phương đang được thúc đẩy.

Đại dịch đã thúc đẩy sự dịch chuyển trọng tâm toàn cầu sang châu Á và củng cố vị thế cường quốc của Trung Quốc. Do đó, các chủ thể khác trong hệ thống đang được xác định theo kiểu tương tác mà họ muốn với Bắc Kinh. Ví dụ ở châu Âu, đại dịch mang lại những sắc thái mới, mà theo đó, tùy từng vấn đề hay thời điểm mà Trung Quốc là đối tác, đối thủ cạnh tranh hay đối thủ mang tính hệ thống. Ngoại trưởng mới của Mỹ, Antony Blinken, có chung suy nghĩ này. Ông nói, Trung Quốc đặt ra thách thức địa chính trị chính đối với Mỹ và Mỹ sẽ hợp tác với Trung Quốc khi có thể và cạnh tranh khi cần thiết (Wadhams 2021).

Đối với ngày càng nhiều các nước đang phát triển, Trung Quốc đã là đối tác thương mại lớn nhất của họ, là chủ nợ và là nhà đầu tư trong các dự án kết nối chiến lược. Trung Quốc dường như đã sẵn sàng để cung cấp vaccine mà các quốc gia chưa thể mua trên thị trường quốc tế và các cơ chế đa phương vẫn chưa cung cấp. Nhưng cạnh tranh không phải là động lực duy nhất của quan hệ quốc tế trong đại dịch. Hợp tác tồn tại ở cấp độ toàn cầu, ví dụ, trong khuôn khổ của Tổ chức Y tế Thế giới - hiện có sự tham gia mới của Mỹ - và Gavi, liên minh vaccine toàn cầu, dẫn đầu chương trình COVAX để cung cấp vắc xin cho các quốc gia nghèo và đang phát triển. Hợp tác cũng diễn ra giữa các thành viên của một số khu vực nhất định, như chúng ta đã thấy với chương trình mua chung của Liên minh châu Âu và các nỗ lực phối hợp do Liên minh châu Phi triển khai.

Thứ hai, năm 2021 đã chứng kiến sự thay đổi lãnh đạo ở nhiều nước. Xét trên khía cạnh chính sách, việc thay đổi lãnh đạo mang lại những hệ quả không kém gì lợi ích, quyền lực và xu hướng lâu dài của hệ thống quốc tế. Rõ ràng, các nhà lãnh đạo cũng đóng vai trò quan trọng bởi sự lựa chọn của họ biến những yếu tố lợi ích và quyền lực thành hiệu ứng quốc

tế. Đây cũng là một năm có nhiều thay đổi về lãnh đạo. Các thủ tướng lâu năm của Nhật Bản và Israel, lần lượt là Abe Shinzo và Benjamin Netanyahu, đã rời nhiệm sở; Nhà lãnh đạo tại nhiệm lâu nhất của một nước thành viên EU, Thủ tướng Đức Angela Merkel cũng vậy (Ngọc Mai 2021). Tổng thống Idriss Déby của Chad, một trong những tổng thống kỳ cựu của châu Phi, đã chết trong vụ đụng độ với phiến quân (Walsh 2021). Tổng thống Belarus Alexander Lukashenko phải đối mặt với thách thức nghiêm trọng nhất trong 26 năm cầm quyền của mình khi đất nước nổ ra các cuộc biểu tình (AP News 2021).

Nhưng hậu quả lớn nhất trong số những thay đổi lãnh đạo đất nước trong năm là thất bại của Donald Trump trong cuộc bầu cử ở Mỹ vào tháng 11 năm 2020. Các sự kiện sau đó đã đẩy Mỹ vào một tình trạng chưa bao giờ có trong lịch sử. Sự không chắc chắn về việc liệu quân đội sẽ ủng hộ hay loại bỏ Trump nếu ông từ chối rời khỏi Nhà Trắng; Niềm tin vô căn cứ nhưng phổ biến rằng cuộc bầu cử đã bị “đánh cắp”; và cuộc bạo loạn trên đồi Capitol vào ngày 6 tháng 1 năm 2021, tất cả những điều này trở thành thách thức nghiêm trọng nhất đối với nền dân chủ và sự gắn kết của nước Mỹ kể từ sau cuộc Nội chiến cách đây hơn 155 năm (Brown 2021). Điều này nhắc nhở chúng ta rằng, ngay trong lòng các nền chính trị quốc gia, quyền lực có thể trở thành cuộc chơi có tổng bằng 0, các quy tắc có thể bị che mờ đi, và thậm chí có thể xảy ra những xung đột ở quy mô lớn. Khi điều này xảy ra ở quốc gia hùng mạnh nhất thế giới và tự coi là nền dân chủ lâu đời nhất, thì tác động toàn cầu là đáng kể. Không kém gì các cuộc chiến tranh, thỏa thuận và sự kình địch giữa các quốc gia, tình trạng hỗn loạn chính trị ở Mỹ có thể là một trong những sự kiện chính trị nổi bật nhất trong năm qua. Ở mức tối thiểu, điều đó có nghĩa là sự chia rẽ nội bộ của nước Mỹ có thể làm lệch

đường của chiến lược đối ngoại, của những cơ chế và kế hoạch hợp tác đa phương.

2. Cạnh tranh chiến lược ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương

Chính quyền mới của Mỹ dưới sự dẫn dắt của Tổng thống Joe Biden gần như tiếp nối sự quan tâm của chính quyền tiền nhiệm đối với khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Bộ Ngoại giao và Nhà Trắng đang tăng cường quan hệ giữa các nước được gọi là Nhóm Bộ tứ (Quad) bao gồm Australia, Ấn Độ, Nhật Bản và Mỹ. Phản ứng hàng đầu đối với chính sách ngoại giao vaccine của Trung Quốc ở châu Á xuất hiện từ Bộ tứ. Nhóm Bộ tứ thực chất là thực hiện chiến lược của Mỹ nhằm cạnh tranh với Trung Quốc bằng cách tăng cường hợp tác, phù hợp với những lo ngại của Australia, Ấn Độ và Nhật Bản về hành vi của Trung Quốc. Trung Quốc đã chỉ trích Bộ tứ vì đã cố gắng kiềm chế sự trỗi dậy của mình, vì vậy, việc sử dụng Bộ tứ cho hoạt động ngoại giao vaccine sẽ gửi một thông điệp cân bằng quyền lực không thể nhầm lẫn tới Trung Quốc. Để ứng phó với sự tích cực từ Trung Quốc, và hiện thực hóa chính sách ngoại giao vaccine trong bối cảnh đại dịch, tại hội nghị thượng đỉnh vào tháng Ba năm 2021, Nhóm Bộ tứ đã cam kết sản xuất ít nhất một tỷ liều cho khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương vào cuối năm 2022 (The White House 2021). Đó là một con số đầy hứa hẹn bởi nếu được thực hiện, vai trò của Bộ tứ ở châu Á còn cao hơn nữa. Việc thành lập cơ chế hợp tác AUKUS của Mỹ, Anh, Australia đúng là “sấm động trời quang” khi gây bất ngờ cho tất cả. Bộ Quốc phòng Mỹ đã tuyên bố Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương là địa bàn chiến lược quan tâm hàng đầu của mình, Lầu Năm Góc đang tập trung chiến lược quân sự ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương và hoan nghênh “sự hiện diện có chủ đích” của hải quân châu Âu trong khu vực (U.S. Department of Defense 2021).

Đông Nam Á tiếp tục là trọng tâm, ưu tiên trong chính sách ngoại giao láng giềng của Trung Quốc. Sau một năm hoạt động ngoại giao tích cực với các nước Đông Nam Á, ngày 22/11/2021, ASEAN và Trung Quốc đã tổ chức Hội nghị thượng đỉnh trực tuyến kỷ niệm 30 năm quan hệ đối tác đối thoại, hai bên tuyên bố thành lập quan hệ đối tác chiến lược toàn diện Trung Quốc - ASEAN. Đồng thời, phía Trung Quốc đưa ra một số cam kết đối với ASEAN như kế hoạch cho sự phát triển quan hệ Trung Quốc - ASEAN trong tương lai (bao gồm xây dựng khu vực hòa bình, an ninh - an toàn, thịnh vượng, tươi đẹp và thân thiện), và tái khẳng định Trung Quốc luôn coi ASEAN là ưu tiên hàng đầu trong chính sách ngoại giao láng giềng, ủng hộ sự thống nhất và xây dựng Cộng đồng ASEAN, ủng hộ vai trò trung tâm của ASEAN trong kiến trúc an ninh khu vực cũng như đóng vai trò lớn hơn trong các vấn đề quốc tế (Xinhua 2021).

Những hành động của Trung Quốc, sức ép của Mỹ và sự thay đổi trong quan điểm của châu Âu về Trung Quốc (vốn đã tiến gần hơn đến quan điểm chủ yếu trong lưỡng đảng Mỹ xem Trung Quốc như một đối thủ cạnh tranh chiến lược) đều khuyến khích sự chuyển biến trong nội khối NATO. Hai thành viên châu Âu của NATO - Pháp và Anh - đã thể hiện sự quan tâm mạnh mẽ đến việc mở rộng các hoạt động liên quan đến an ninh của họ tại khu vực mà cả hai hiện nay đều gọi là khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Lưu ý rằng, “một phần quan trọng” trong chính sách đối ngoại của Vương quốc Anh hậu Brexit tập trung vào việc nâng cao vai trò của nước này ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Bộ Quốc phòng Vương quốc Anh đã đề xuất những thay đổi học thuyết quan trọng với các phần rõ ràng cho Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, bao gồm “các hoạt động định hình” liên quan đến sự tham gia và xây dựng năng lực với các lực lượng vũ trang của các đối tác khu vực, xây dựng quan hệ đối tác nhằm tạo điều kiện cho các hoạt động chung tiềm năng

trên phạm vi rộng, và tích hợp các công cụ quân sự, kinh tế và chính trị để mang lại một môi trường an ninh ổn định hơn và các “hiệu ứng” mong muốn khác. Vương quốc Anh đã đặt việc duy trì và đảm bảo tự do hàng hải ở các vùng biển Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương là lợi ích quốc gia thiết yếu của Anh, đặc biệt là về tầm quan trọng của thương mại với khu vực (UK Government 2021). Tuy nhiên, những nỗ lực quân sự, tình báo và ngoại giao này vẫn chưa kết hợp với một chiến lược kinh tế có thể thu hút bạn bè và cạnh tranh với một Trung Quốc là đối tác thương mại hàng đầu của mọi quốc gia trong khu vực.

Australia là một đồng minh quan trọng của Mỹ trong bối cảnh hiện nay. Mặc dù cũng được hưởng lợi từ các mối quan hệ kinh tế với Trung Quốc, nhưng nước này lại cảm thấy bị đe dọa bởi các chính sách đầy tham vọng và ngày càng quyết liệt của Trung Quốc dưới thời Chủ tịch Tập Cận Bình. Bước ngoặt trong chính sách chiến lược của Australia xuất phát từ những lo ngại về thách thức chiến lược của Trung Quốc. Sự bùng nổ của đại dịch Covid-19 vào năm 2020 đã làm đậm thêm đánh giá âm ảm về môi trường chiến lược “đang xấu đi nhanh chóng” của khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, cùng với lo ngại về khả năng của Mỹ trong việc ngăn chặn “chủ nghĩa phiêu lưu” của Trung Quốc và bảo vệ cán cân quyền lực hiện nay. Ngoài cơ chế hợp tác AUKUS, Australia đã cùng ASEAN nâng cấp quan hệ lên đối tác chiến lược toàn diện “có ý nghĩa, thực chất và cùng có lợi” (ASEAN 2021).

Ấn Độ đã tham gia nhiều hơn vào Quad kể từ năm 2019, khi New Delhi đã đồng ý tham dự cuộc họp cấp bộ trưởng của bốn nước thành viên. Mặc dù Ấn Độ không hẳn là có cùng quan điểm với Mỹ trong các vấn đề khu vực, cũng không phải là đồng minh quân sự của Mỹ như các nước khác trong nhóm, nhưng Ấn Độ vẫn sẵn sàng tìm kiếm cơ hội thúc đẩy vị thế chính trị và kinh tế trong khu vực (Joshi 2021). Ngoài

ra, quan hệ hợp tác chiến lược ngày càng tăng với Mỹ mới là trọng tâm của các nỗ lực tìm kiếm sự cân bằng từ bên ngoài của Ấn Độ đối với trung tâm quyền lực Trung Quốc. Diễn biến quan hệ Mỹ - Trung Quốc dưới thời Tổng thống Biden sẽ rất quan trọng: Bất kỳ sự mềm mỏng đáng kể nào trong chính sách của Mỹ đối với Trung Quốc đều có thể làm phức tạp thêm các nỗ lực cân bằng từ bên ngoài của Ấn Độ. Do đó, thách thức dài hạn trong việc giảm chênh lệch quyền lực với Trung Quốc sẽ vẫn còn.

3. Quan hệ giữa các trung tâm quyền lực

Quan hệ Mỹ - Trung Quốc có xu hướng xấu đi. Dù nền chính trị còn chia rẽ, Mỹ vẫn phát triển được sự thống nhất của lưỡng đảng rằng Trung Quốc đang thách thức cạnh tranh với Mỹ trên nhiều mặt. Mối quan hệ Mỹ - Trung Quốc tiếp tục xấu đi đã làm dấy lên lo ngại rằng Mỹ và Trung Quốc đang xa rời nhau. Một thời kỳ căng thẳng trong quan hệ Mỹ - Trung Quốc tiếp tục khi hai cường quốc có mâu thuẫn sâu sắc khi họ tranh giành ảnh hưởng ở nhiều nơi, cạnh tranh về công nghệ và cơ động để giành lợi thế quân sự. Có ít nhất 5 mặt trận chính trong quan hệ Mỹ - Trung Quốc. *Một là,* thống trị Thái Bình Dương. Khi Trung Quốc tăng cường hiện diện quân sự, Mỹ đã tìm cách mở rộng các liên minh của mình trong khu vực. Điểm xung đột tiềm năng chính là Đài Loan, hòn đảo mà Trung Quốc coi là lãnh thổ của Trung Quốc. Nếu Mỹ can thiệp vào đó, cuộc đụng độ đó có thể định hình lại trật tự khu vực. *Hai là,* chiến tranh thương mại. Về mặt kỹ thuật, cuộc chiến thương mại do chính quyền Trump bắt đầu đang tạm dừng. Tuy nhiên, chính quyền Biden vẫn tiếp tục phản đối các chính sách kinh tế của Trung Quốc và áp thuế lên hàng hóa Trung Quốc (Bade 2021), báo hiệu không có sự tan băng trong quan hệ thương mại. *Ba là,* cạnh tranh công nghệ. Các gã khổng lồ internet gần như đã đóng cửa tại Trung Quốc, nhưng nhiều công ty công nghệ của Mỹ vẫn kinh doanh lớn ở đó, làm dấy lên lo ngại về an ninh mạng ở

Washington. Ông Tập đã nói rằng, Trung Quốc cần đạt được sự “tự lực cánh sinh” về công nghệ (Xinhuanet 2021). *Bốn là*, vấn đề quyền con người. Dưới thời ông Tập, các cuộc đối đầu của Trung Quốc với Mỹ về các giá trị và quyền tự do đã trở nên thường xuyên hơn, bao gồm cả những tranh luận với chính sách của Trung Quốc đối với các cuộc biểu tình ủng hộ dân chủ ở Hồng Kông và việc giam giữ hàng loạt người Hồi giáo ở Tân Cương. *Cuối cùng*, cạnh tranh vị trí lãnh đạo thế giới. Các nhà lãnh đạo Trung Quốc nhận thấy dấu hiệu suy yếu của Mỹ ở khắp mọi nơi và họ muốn có tiếng nói lớn hơn trong vai trò lãnh đạo toàn cầu, tìm kiếm vai trò lớn hơn trong các thể chế do phương Tây thống trị và thu hút các đồng minh có chung nỗi thất vọng với phương Tây.

Khi mối quan hệ Mỹ - Trung Quốc tự khóa mình vào quỹ đạo cạnh tranh chiến lược dường như không thể đảo ngược, “Chiến tranh Lạnh 2.0” đã trở thành một từ thông dụng khá phổ biến. Tuy nhiên, điều quan trọng cần lưu ý là mặc dù một số đặc điểm của cạnh tranh chiến lược hiện đại có một số điểm tương đồng với Chiến tranh Lạnh, nhưng kỷ nguyên toàn cầu hóa này có nghĩa là một cuộc độ sức toàn cầu lâu dài giữa Washington và Bắc Kinh có khả năng diễn ra không phải trong một trật tự lưỡng cực, mà là trật tự đa cực, trong đó lợi ích phức tạp, đan xen giữa các quốc gia sẽ ảnh hưởng đến hầu hết mọi khía cạnh của cạnh tranh chiến lược.

Trong quan hệ Mỹ - Nga, thỏa thuận của Tổng thống Joe Biden với Tổng thống Nga Vladimir Putin để gia hạn hiệp ước START mới đã cứu việc kiểm soát vũ khí chiến lược khỏi sự sụp đổ. Nhưng sự phát triển đầy hy vọng này có thể không kéo dài. Đối với các khả năng hợp tác, như trong chiến tranh, phụ thuộc vào tham vọng, lợi ích và quyền lực. Và những quốc gia hùng mạnh nhất như Mỹ và Nga đã chứng kiến quan hệ của họ xấu dần đi. Thách thức đáng lo ngại nhất có thể xuất hiện từ sự cạnh tranh gay

gắt tiếp tục trong không gian mạng, có thể vượt ra ngoài tầm kiểm soát, bất chấp cuộc đối thoại an ninh mạng đang diễn ra. Vụ tấn công SolarWinds mà Mỹ cáo buộc Nga thực hiện đã cho thấy sự leo thang mạnh mẽ hơn của hoạt động gián điệp và tấn công mạng (Bing 2021). Đợt tăng cường quân sự lớn nhất Nga ở biên giới Ukraine kể từ năm 2014 là một cuộc tập trận chậm chạp trong ngoại giao cường bức.

Trong nội bộ châu Âu, quá trình Brexit đã kết thúc vào tháng 12/2020. Bây giờ, khối đồng minh Tây Âu của Mỹ đã tách làm đôi, bao gồm chủ thể hoạch định quy tắc hợp tác và hội nhập quốc tế tham vọng nhất (Liên minh châu Âu), và chủ thể sẵn sàng xem xét phá vỡ cam kết của mình đối với trật tự dựa trên quy tắc (Vương quốc Anh). Năm 2021 vừa qua, Liên minh châu Âu và Anh đã đồng ý một Hiệp định Thương mại và Hợp tác (TCA) để xác định mối quan hệ mới của họ (European Commission 2021). Nhưng điều này vẫn gây bất ổn và bất hòa, đặc biệt là về tình trạng của Bắc Ireland - một vấn đề có thể làm xói mòn sự ổn định và thậm chí là toàn vẹn của Vương quốc Anh.

4. Những điểm nóng xung đột và mâu thuẫn

Về vấn đề biển Đông tiếp tục chứng kiến sự gia tăng hoạt động quân sự do Trung Quốc thực hiện. Suốt năm 2021, Trung Quốc liên tục tổ chức tập trận ở các quy mô khác nhau (Huang 2021) và sử dụng lực lượng dân quân hàng hải để thể hiện yêu sách trên biển Đông (Ng. 2021). Lực lượng này được cho là ví dụ điển hình về “Chiến lược vùng xám” của Trung Quốc. Phản ứng lại Trung Quốc là sự thúc đẩy các cơ chế đa phương của Mỹ và sử dụng các cơ chế đó để can dự vào biển Đông. AUKUS đã củng cố thêm sức mạnh cho Mỹ tại khu vực, đối đầu trực tiếp với Trung Quốc. Sau sự định hình của bốn nước trong nhóm QUAD, AUKUS như một “phòng tuyến” nữa trên biển, gần sát với các điểm nóng tiềm tàng như eo biển Malacca, biển Đông hay biển Nhật Bản. Tại Hội thảo quốc tế

về biển Đông lần thứ XIII được tổ chức ngày 18/11/2021 tại Hà Nội, đại diện từ các nước Bộ tứ và AUKUS thể hiện thái độ ủng hộ vai trò của ASEAN trong giải quyết các vấn đề khu vực, nhất là vấn đề biển Đông.

Về vấn đề Đài Loan, đây không chỉ là chủ đề chính trong cuộc gặp thượng đỉnh Mỹ - Trung Quốc nói trên, mà còn là một trọng tâm đối ngoại của Liên minh châu Âu trong tháng 11. Ngày 4/11/2021, Nghị viện châu Âu cử một phái đoàn nghị sĩ tới thăm Đài Loan (Reuters 2021), chỉ gần hai tháng sau khi Liên minh châu Âu lần đầu tiên đưa Đài Loan vào văn kiện chính thức “Chiến lược hợp tác của EU tại Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương”. Bên cạnh đó, Nhật Bản vẫn âm thầm hỗ trợ Đài Loan phòng thủ và lên nhiều kế hoạch khai thác tên lửa diệt hạm và phòng không trên đảo Ishigaki. Trước đó, tân Thủ tướng Kishida Fumio đánh giá eo biển Đài Loan sẽ trở thành vấn đề đối ngoại lớn tiếp theo của Nhật Bản. Sự kiện chính phủ mới của Nhật Bản được thành lập hứa hẹn sẽ có nhiều động thái mới trong chính sách với Đài Loan.

Tình hình Afghanistan tiếp tục rối ren và nguy cơ chủ nghĩa cực đoan trở lại là có thật. Trong khi đó thông báo của chính quyền Biden rằng tất cả các lực lượng Mỹ sẽ rút khỏi Afghanistan trước ngày kỷ niệm vụ tấn công 11/9 được dự đoán là đã dẫn đến sự hồi sinh của Taliban. Hệ quả là các nước sẽ phải điều chỉnh chính sách hướng tới Afghanistan. Thái độ của Pakistan sẽ rất quan trọng. Ấn Độ sẽ coi Afghanistan có khả năng là nơi xuất phát mới đe dọa khủng bố. Nga và các quốc gia Trung Á sẽ phục hồi mối quan tâm trực tiếp của họ đối với đất nước. Iran sẽ chia sẻ lợi ích với Taliban để đánh bại Nhà nước Hồi giáo - Tỉnh Khorasan (ISIS-KP) mặc dù sự khác biệt về giáo phái vẫn có thể cản trở việc tạo dựng quan hệ đối tác chiến lược. Trung Quốc sẽ thận trọng trong quan hệ với Taliban vì sự ủng hộ của lực lượng này đối với Phong trào Hồi giáo Đông Turkestan (ETIM) mà Trung Quốc coi là khủng

bổ. Các quốc gia vùng Vịnh sẽ cảnh giác với bất kỳ sự trỗi dậy nào của al-Qaeda hoặc các nhóm khủng bố cực đoan khác, nhưng sẽ xem xét những thực tế mới trong chính sách ngoại giao khu vực của họ. Các nước láng giềng của Afghanistan sẽ phải vật lộn để kiểm chế dòng người tị nạn, ma túy hoặc khủng bố. An ninh ở Nam Á sẽ suy giảm từ mức thấp.

Chính quyền Biden đã hoàn thành việc đánh giá chính sách của Triều Tiên vào tháng 4/2021. Tổng thống J. Biden bác bỏ cách tiếp cận của người tiền nhiệm mà bị coi là sai lầm. Ông Biden đã nói rằng ông sẽ áp dụng “biện pháp ngoại giao” cũng như “sự rắn đe nghiêm khắc” (The Korean Times 2021). Nhà Trắng đã định hình cách tiếp cận ở mức độ giữa so với tham vọng của ông Trump và cách tiếp cận “không hành động” của ông Obama. Trong khi đó, Tổng thống Hàn Quốc Moon Jae-in, người sắp kết thúc nhiệm kỳ của chính mình, rất muốn thúc đẩy hòa giải trên bán đảo Triều Tiên. Thay vì tăng cường ngăn chặn quân sự đối với một quốc gia bị cô lập, Mỹ có thể hợp tác với Hàn Quốc để phá vỡ bế tắc ngoại giao hiện tại bằng một cử chỉ nhân đạo lớn. Cho dù đó là vaccine, thực phẩm hay phát triển cơ sở hạ tầng, Bắc Triều Tiên cần sớm có sự giúp đỡ.

Đàm phán hạt nhân với Iran là một tình thế khó của chính quyền Biden. Tuy nhiên, thật khó để nói lòng các lệnh trừng phạt đối với Iran và giải quyết các yêu cầu của Iran về việc bồi thường. Thật không dễ dàng để trấn an giới lãnh đạo Iran về sự chân thành trong các ý định của Mỹ không chỉ vì sự thù địch trong quá khứ của Trump mà còn cả những thù hận hiện tại của các đảng viên Cộng hòa trong quốc hội. Và còn có cả Israel, đang làm mọi thứ trong khả năng của mình để làm lung lay chính sách ngoại giao, bao gồm cả việc phá hoại các cơ sở hạt nhân của Iran và ám sát các nhà khoa học Iran. Mặc dù vậy, những trở ngại này, nhóm Biden có thể đã hoàn thành công việc nếu mọi chuyện bắt đầu sớm hơn và linh hoạt hơn. Tuy nhiên,

không muốn tiếp xúc với những lời chỉ trích từ phe điều hâu, chính quyền Biden đã tranh luận về việc hai bên cùng nhau quay trở lại thỏa thuận. Ngược lại, Iran lập luận khá hợp lý rằng, Mỹ nên là người đầu tiên thỏa hiệp bằng cách dỡ bỏ các lệnh trừng phạt, một lập trường mà một số nhà hoạch định chính sách của Mỹ cũng ủng hộ.

Trong khi đó, một điểm nóng mới đã xuất hiện ở Đông Âu tại biên giới tại biên giới Ba Lan và Belarus, khi dòng người di cư hôm 11/11/2021 tìm cách vào các nước Liên minh châu Âu đã gây ra làn sóng căng thẳng mới (The New York Times 2021). Liên hợp quốc đã kêu gọi để tìm ra giải pháp cho cuộc khủng hoảng này. Tổng thư ký Liên hợp quốc cam kết giải quyết các vấn đề di cư, tị nạn theo nguyên tắc nhân đạo và kêu gọi không chính trị hóa vấn đề này. Ba Lan hiện đóng cửa biên giới và điều 17 nghìn binh lính canh gác tại khu vực này; Bộ Quốc phòng Belarus cũng nhận nhiệm vụ kiểm soát nạn di cư bất hợp pháp này. Nga ngó ý muốn xử lý khủng hoảng biên giới Belarus - Ba Lan vì Nga là đồng minh quan trọng của Belarus, quốc gia bị Liên minh châu Âu cáo buộc đã tiếp nhận đưa hàng nghìn người di cư đến biên giới Ba Lan và thúc đẩy họ vượt biên trái phép vào châu Âu. Nga cho rằng EU không đóng vai trò quá nhiều trong xử lý khủng hoảng ở khu vực này và tìm cách gây áp lực tối đa lên Belarus bằng kế hoạch đóng cửa biên giới.

Ngoài ra, các cuộc xung đột mới tiếp tục nổ ra vào năm 2021. Trung Quốc và Ấn Độ đã xảy ra cuộc đụng độ gây thiệt hại về nhân mạng nhiều nhất kể từ năm 1967. Việc Azerbaijan đánh bại Armenia trong cuộc chiến Nagorno-Karabakh lần thứ hai (Oskanian 2021) đã tạo ra sự thay đổi địa chính trị lớn nhất ở khu vực Âu - Á kể từ năm 2014 và thúc đẩy các nhà hoạch định quân sự ở những nơi khác nghiên cứu chiến tranh bằng máy bay không người. Tại Trung Đông và Bắc Phi, A-rập Xê-út và Các Tiểu vương quốc A-rập Thống nhất (UAE)

đánh giá rằng sự can thiệp quân sự của họ vào Yemen không mang lại kết quả như mong muốn và giảm quy mô các hoạt động quân sự của họ, hướng tới một giải pháp chính trị. Tuy vậy, giải pháp chính trị khó có thể đạt được khi sự chia rẽ trong phe đối lập Houthi xuất hiện và các lãnh đạo của Houthi cho rằng tiến bộ trên thực địa thuận lợi cho việc tìm kiếm một giải pháp quân sự hơn là một thỏa hiệp ngoại giao. Những rủi ro đối với giao thông hàng hải thương mại ở vùng Vịnh - bằng chứng là cuộc tấn công của máy bay không người lái (UAV) nhằm vào tàu chở dầu Mercer Street vào tháng 7 năm 2021 - có thể vẫn tồn tại (Hansler and Kaufman 2021). Iran sẽ coi lưu lượng giao thông tập nập tại khu vực tạo ra khả năng dễ dàng bị đe dọa bằng nhiều hình thức khác nhau. Các chiến lược sẽ phải được phát triển để bảo vệ tốt hơn vận chuyển thương mại trong khu vực và ngăn chặn sự phổ biến của vũ khí được sử dụng để phá vỡ nó.

Cũng có những bước đột phá đối với việc giải quyết các xung đột và mâu thuẫn giữa các nước nhưng không nhiều. Hiệp định Abraham mà Israel ký kết với Bahrain, Morocco, Sudan và Các Tiểu vương quốc A-rập Thống nhất đã đánh dấu một sự thay đổi quan trọng trong các chuẩn mực và mối quan hệ làm nền tảng cho chính trị Trung Đông, đặt ra tiền lệ mà các nước khác có thể thực hiện theo. Trong cuộc chiến chống biến đổi khí hậu, một số quốc gia, bao gồm cả Trung Quốc, đã ủng hộ Thỏa thuận Paris năm 2015 về biến đổi khí hậu - được kỳ vọng là một bước ngoặt của quản trị toàn cầu.

5. Các vấn đề an ninh phi truyền thống

Dịch bệnh và biến đổi khí hậu tiếp tục được khẳng định là vấn đề chung của nhân loại khi ảnh hưởng tới lợi ích cơ bản của hầu hết các quốc gia.

Đại dịch Covid-19 vẫn đang diễn biến phức tạp và khó kiểm soát. Bất chấp việc nhiều quốc gia đồng loạt đẩy nhanh chiến dịch tiêm chủng

vaccine cho người dân, nhìn chung, số ca nhiễm mới và tử vong toàn cầu luôn ở mức báo động. Trong đợt bùng phát mới, châu Âu là điểm nóng nhất. Chính phủ các nước buộc phải mạnh tay áp dụng các quy định phòng chống dịch và đặt ra mục tiêu đầy mạnh tiêm chủng, đảm bảo tỷ lệ bao phủ vaccine ở mức độ an toàn. Ở châu Á, Ấn Độ và các nước Đông Nam Á chịu ảnh hưởng lớn do dịch bệnh bùng phát và lan rộng 2/3 đất nước. Tuy nhiên, về cơ bản, các nước này đều đã chuẩn bị phương án sẵn sàng chung sống với đại dịch. Chỉ có Trung Quốc vẫn chưa thể mở cửa giao thương với thế giới vì dịch bệnh bên ngoài còn nhiều phức tạp, và chưa nghĩ tới việc nói lỏng xã hội khi tiêm chủng đạt miễn dịch cộng đồng. Một điểm nóng khác sát cạnh Trung Quốc là Nga, Chính phủ phải huy động quân đội tham gia chống dịch khi số ca nhiễm ở nước này vượt tầm kiểm soát. Khi dịch bệnh lây lan, vaccine phòng Covid-19 được quan tâm và nhắc tới nhiều. Tuy nhiên, tỷ lệ tiêm chủng ở các nước nghèo thấp, thiếu 5 - 6 tỷ liều vaccine. Trên thực tế, khoảng 90% người dân châu Phi đang chờ mũi tiêm đầu tiên. Sự mất cân bằng trong tiếp cận vaccine vẫn đang là thách thức lớn đối với nhân loại. Ngoài ra, tình trạng phong tỏa, giãn cách xã hội quá lâu gây ra những khó khăn, bất tiện cho toàn nhân loại. Khoảng cách giàu nghèo ngày càng gia tăng ở các khu vực khác nhau. Để đảm bảo cho cuộc sống “bình thường mới”, thế giới không còn cách nào khác ngoài việc thích ứng linh hoạt, nhanh chóng.

Trong bối cảnh đại dịch, Mỹ và Trung Quốc cố gắng thể hiện trách nhiệm của cường quốc. Tổng thống Joe Biden đã xác định nhiệm vụ quan trọng hàng đầu là khôi phục chủ nghĩa đa phương, kích thích tăng trưởng kinh tế, và đối phó với đại dịch. Những nhiệm vụ đó được gắn với mục tiêu xây dựng lại hình ảnh một nước Mỹ với tư cách là cường quốc có trách nhiệm trên thế giới. Việc nước Mỹ tái gia nhập Hiệp định Paris về biến đổi khí hậu vào ngày đầu tiên ông Biden nhậm chức đã báo hiệu sự trở lại của

Mỹ với tư cách là một chủ thể đa phương năng động. Chính quyền mới của Mỹ đã chứng tỏ tham vọng phục hồi chủ nghĩa đa phương bằng việc phối hợp tham vọng hợp tác bằng cách đảm bảo G7 áp dụng mức thuế doanh nghiệp tối thiểu toàn cầu đối với các công ty đa quốc gia. Không một quốc gia nào khác có thể đưa ra luật lệ như Mỹ. Một biểu hiện khác của sự quay trở lại đối với hợp tác đa phương là chính quyền Biden đã tái khẳng định vai trò lãnh đạo của Mỹ trong đại dịch bằng cách cam kết tài trợ 4 tỷ USD cho COVAX và tổ chức sự kiện tài trợ COVAX vào tháng 4 năm 2021 (The Vaccine Alliance 2021a). Mỹ đang thực hiện một cách tiếp cận đa phương để hỗ trợ các đối tác châu Phi của mình. Sau thông báo của Tổng thống Biden rằng Mỹ sẽ tài trợ 80 triệu liều từ nguồn thặng dư trong nước, 25 triệu liều trong đó đã được bảo đảm trao cho người dân châu Phi thông qua cơ chế phối hợp giữa COVAX với Liên minh châu Phi (The Vaccine Alliance 2021b).

Tham vọng lãnh đạo thế giới trong chiến lược của Trung Quốc giờ đây còn vượt ra ngoài việc bảo vệ các lợi ích cốt lõi của Trung Quốc. Việc chính quyền Trump từ chối tham gia COVAX đã tạo cho Trung Quốc một cơ hội lớn để tăng cường hoạt động ngoại giao vaccine và ảnh hưởng toàn cầu. Những tham vọng như vậy đã được nhìn thấy trong việc Trung Quốc có thể bán hoặc tặng vật tư y tế cho các nước trên toàn thế giới. Ngay từ đầu khi xảy ra đại dịch, Tổng thống Mỹ Trump hạ thấp mối nguy hại của virus và cuối cùng không ứng phó được với cuộc khủng hoảng ở trong và ngoài nước. Trong bối cảnh dịch bệnh Covid-19 lan tràn, Trung Quốc đã nhanh chóng hành động một cách khá toàn diện ở châu Phi, bao gồm cả việc tổ chức hứa hẹn với các đồng minh châu Phi sẽ cung cấp vaccine ưu đãi, xóa nợ và củng cố quan hệ kinh tế sau đại dịch (Xinhua 2021). Xét đến quy mô khổng lồ dân số châu Phi - 1,2 tỷ người, cần phải có những nỗ lực sâu rộng từ Mỹ lẫn Trung Quốc và mọi cơ chế trung gian để hỗ trợ việc tiêm chủng cho lục địa này. Với mục tiêu do CDC châu Phi đặt ra là tiêm chủng cho 30%

dân số vào cuối năm 2021, châu Phi sẽ cần ít nhất 820 triệu liều mới đạt được mục tiêu. Trong khi Liên minh vaccine Gavi gần đây đã ký thỏa thuận mua với Trung Quốc để sản xuất 32,5 triệu liều cùng với hàng chục triệu liều bổ sung, Trung Quốc đàm phán với các nước châu Phi và cam kết hỗ trợ 40 nước ở châu lục này (AP News 2021).

Trong khi đó, biến đổi khí hậu vẫn là nỗi lo của nhân loại. Trái đất đang nóng lên và nhiệt độ trung bình hiện nay cao hơn đáng kể so với thời kỳ tiền công nghiệp. Đầu tháng 11/2021, Hội nghị thượng đỉnh khí hậu tổ chức trong khuôn khổ Hội nghị lần thứ 26 Công ước khung Liên hợp quốc về biến đổi khí hậu (COP 26) đã chính thức khai mạc ở Glasgow, Scotland (Vương quốc Anh) với nhiều kỳ vọng (UKCop26 2021). Hội nghị COP 26 ghi nhận sự trở lại của Mỹ. Tổng thống Joe Biden thừa nhận sai lầm của người tiền nhiệm Donald Trump - khi rút khỏi thỏa thuận khí hậu toàn cầu. Tổng thống Biden thẳng thắn chia sẻ cuộc chiến chống biến đổi khí hậu sẽ mang lại lợi ích cho tất cả các nước trên thế giới, không riêng gì nước Mỹ. Tổng thống không ngần ngại đả kích Nga và Trung Quốc khi vắng mặt tại COP 26. Trong khi, Trung Quốc là quốc gia phát thải khí nhà kính lớn nhất thế giới, Nga là quốc gia phát thải carbon lớn thứ tư toàn cầu.

Các cuộc đàm phán đã đạt được một thỏa thuận chung, Hiệp ước Glasgow, mặc dù vấp phải phản đối của một số quốc gia phụ thuộc vào nhiên liệu hóa thạch. Hiệp ước đã chỉ ra nguyên nhân chính gây nên sự nóng lên toàn

cầu là nhiên liệu hóa thạch. Hiệp ước Glasgow cho phép các quốc gia đáp ứng một phần các mục tiêu khí hậu bằng cách mua các khoản tín dụng để bù đắp cho việc cắt giảm phát thải của các nước khác. Đồng thời, Hiệp ước cũng cho thấy khả năng mở ra hàng nghìn tỷ đô la để bảo vệ rừng, mở rộng sử dụng năng lượng tái tạo và các dự án ứng phó biến đổi khí hậu.

Kết luận

Năm 2021, đại dịch Covid-19 tiếp tục ảnh hưởng đến thế giới và nền chính trị thế giới. Những vấn đề an ninh khiến các nhà hoạch định chính sách và nhà phân tích bận tâm trước khi đại dịch Covid-19 bùng phát cách đây hơn một năm vẫn tiếp tục chi phối môi trường khu vực. Cuộc khủng hoảng y tế toàn cầu về cơ bản không làm thay đổi bản chất của các thách thức an ninh mà Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương phải đối mặt. Nếu bất cứ điều gì cần phải nói, thì đó là đại dịch đã làm trầm trọng thêm những căng thẳng đã có từ trước, khiến các vấn đề được thảo luận trong những vấn đề này trở nên phù hợp và quan trọng hơn khi sự chú ý của các cường quốc vào khu vực này ngày càng lớn. Trong khi đó, mối quan hệ giữa các trung tâm quyền lực tiếp tục cho thấy những biến động theo hướng xấu hơn, hoặc ít ra là không cho thấy sự cải thiện. Các vấn đề xung đột vũ trang và an ninh phi truyền thống đã tô thêm nét ảm đạm cho bức tranh chung của tình hình chính trị thế giới năm qua, dù việc hợp tác đa phương trong nỗ lực kiểm soát đại dịch Covid-19 và biến đổi khí hậu có thể được coi là một điểm sáng♦

Tài liệu tham khảo:

1. AP News (2021): *China says providing vaccines to almost 40 African nations*, <https://www.apnews.com/article/united-nations-africa-china-business-coronavirus-pandemic-ad395006fe0c4daf0e13c3be02f07cc7>.
2. AP News (2021): *Hundreds arrested in Belarus 'Freedom Day' protest*, <https://www.apnews.com/article/europe-alexander-lukashenko-belarus-media-arrests-aef0d0923fed81bd63014f7d258760eb>.

3. ASEAN (2021): *Chairman's Statement of the 1st ASEAN-Australia Summit*, <https://www.asean.org/wp-content/uploads/2021/10/62.-FINAL-Chairmans-Statement-of-the-1st-ASEAN-Australia-Summit.pdf>.
4. Bade, Gavin (2021): *China tariffs stay in place as Biden trade chief looks to new talks*, Politico, <https://www.politico.com/news/2021/10/04/china-tariffs-biden-trade-514996>.
5. Bing, Christopher (2021): *White House blames Russian spy agency SVR for SolarWinds hack: statement*, Reuters, <https://www.reuters.com/business/white-house-blames-russian-spy-agency-svr-solarwinds-hack-statement-2021-04-15/>.
6. Brown, Lee (2021): *Biden ripped for calling Capitol riots 'worst attack on our democracy since the Civil War'*, New York Post, <https://www.nypost.com/2021/04/29/biden-calls-capitol-riots-worst-attack-on-our-democracy-since-the-civil-war/>.
7. Emmott, Robin (2021): *EU parliament freezes China deal ratification until Beijing lifts sanctions*, Reuters, <https://www.reuters.com/world/china/eu-parliament-freezes-china-deal-ratification-until-beijing-lifts-sanctions-2021-05-20/>.
8. European Commission (2021): *The EU-UK Trade and Cooperation Agreement*, https://www.ec.europa.eu/info/strategy/relations-non-eu-countries/relations-united-kingdom/eu-uk-trade-and-cooperation-agreement_en.
9. Hansler, Jennifer, và Ellie Kaufman (2021): *Pentagon investigative team says Iran was behind attack on Mercer Street tanker*, CNN, <https://www.edition.cnn.com/2021/08/06/politics/us-navy-mercere-street-investigation/index.html>.
10. Huang, Kristin (2021): *South China Sea: Beijing ramps up drills and tests its ability to seize an island*, South China Morning Post, <https://www.scmp.com/news/china/military/article/3148186/south-china-sea-beijing-ramps-drills-and-tests-its-ability>.
11. Joshi, Manoj (2021): *What's in a Name? India's Role in the Indo-Pacific*, Observer Research Foundation, <https://www.orfonline.org/research/whats-in-a-name-indias-role-in-the-indo-pacific/>.
12. Kaufman, Ellie (2021): *Biden administration has made little progress towards goal of closing notorious Guantanamo Bay prison*, CNN, <https://edition.cnn.com/2021/09/19/politics/guantanamo-state-of-play/index.html>.
13. Ng, Teddy (2021): *South China Sea: 300 Chinese 'maritime militia' vessels in Spratly Islands at any time, says US report*, South China Morning Post, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3156720/south-china-sea-300-chinese-maritime-militia-vessels-spratly>.
14. Ngọc Mai (2021): *Tạm biệt kỷ nguyên của 'bà đầm thép' Angela Merkel*, Thanh niên, <https://www.thanhnienvn/tam-biet-ky-nguyen-cua-ba-dam-thep-angela-merkel-post1408868.html>.
15. Oskanian, Kevork (2021): *Nagorno-Karabakh: in the aftermath of war, Armenia faces an unpalatable choice*, The Conversation, <https://www.theconversation.com/nagorno-karabakh-in-the-aftermath-of-war-armenia-faces-an-unpalatable-choice-161375>.
16. Reuters (2021): *You are not alone': EU Parliament delegation tells Taiwan on first official visit*, <https://www.reuters.com/world/you-are-not-alone-eu-parliament-delegation-tells-taiwan-first-official-visit-2021-11-04/>.

17. The Korean Times (2021): *Diplomacy and deterrence*, https://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2021/04/202_308031.html.
18. The New York Times (2021): *West Accuses Belarus of Orchestrating Migrant Crisis at Polish Border*, <https://www.nytimes.com/2021/11/09/world/europe/poland-belarus-border-crisis.html>.
19. The Vaccine Alliance (2021a): *United States to host launch event for Gavi COVAX AMC 2021 investment opportunity*, Gavi, <https://www.gavi.org/news/media-room/united-states-host-launch-event-gavi-covax-amc-2021-investment-opportunity>.
20. The Vaccine Alliance (2021b): *US-donated vaccine deliveries to Africa set to begin, with first deliveries planned to Burkina Faso, Djibouti, and Ethiopia*, Gavi, <https://www.gavi.org/news/media-room/us-donated-vaccine-deliveries-africa-set-begin-first-deliveries-planned>.
21. The White House (2021): *Fact Sheet: Quad Summit*, <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/03/12/fact-sheet-quad-summit/>.
22. Trang Ngân (2016): *Guantanamo: Từ trung tâm giam giữ thành công viên hòa bình? Thế giới và Việt Nam*, <https://www.baoquocte.vn/guantanamo-tu-trung-tam-giam-giu-thanh-cong-vien-hoa-binh-28202.html>.
23. U.S. Department of Defense (2021): *Secretary of Defense Lloyd J. Austin III Welcomes Australian Prime Minister Scott Morrison to the Pentagon*, <https://www.defense.gov/News/Transcripts/Transcript/Article/2785039/secretary-of-defense-lloyd-j-austin-iii-welcomes-australian-prime-minister-scot/>.
24. UK Government (2021): *Global Britain in a Competitive Age: the Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*, <https://www.gov.uk/government/publications/global-britain-in-a-competitive-age-the-integrated-review-of-security-defence-development-and-foreign-policy>.
25. UKCop26 (2021), *Glasgow Climate Change Conference*, <https://www.ukcop26.org>.
26. Wadhams, Nick (2021): *Blinken Says Only China Can Truly Challenge Global System*, Bloomberg, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-03-03/blinken-calls-china-competition-a-key-challenge-for-the-u-s>.
27. Walsh, Declan (2021): *Idriss Déby Dies at 68; Poor Herder's Son Became Chad's Longtime Autocrat*, The New York Times, <https://www.nytimes.com/2021/04/20/world/africa/idriss-deby-chad-obituary.html>.
28. Xinhua (2021): *Xi announces supplying Africa with additional 1 bln COVID-19 vaccine doses, pledges to jointly implement nine programs*, Xinhuanet, http://www.news.cn/english/2021-11/30/c_1310341310.htm.
29. Xinhua (2021): *Xi consistently advocates closer China-ASEAN cooperation*, Xinhuanet, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202111/22/WS619b7fe1a310cdd39bc76cf7.htm>.
30. Xinhuanet (2021): *Xi Focus: Xi stresses sci-tech self-strengthening at higher levels*, http://www.xinhuanet.com/english/2021-05/29/c_139976311.htm.

Thông tin tác giả:

TS. NGUYỄN TUẤN HÙNG Viện Kinh tế và Chính trị Thế giới
Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam
Email: tuanhung3110@gmail.com